

NGÀY THỐNG KÊ VIỆT NAM 06/5 - 75 NĂM DỮ LIỆU ĐẾN CHÍNH SÁCH

*TS. Nguyễn Thị Hương
Tổng cục trưởng Tổng cục Thống kê*

Tóm tắt:

Thống kê Việt Nam luôn khẳng định được sứ mệnh, vai trò quan trọng trong việc cung cấp thông tin thống kê kinh tế - xã hội phục vụ sự lãnh đạo, chỉ đạo, điều hành của Đảng, Nhà nước, các cấp, các ngành; đồng thời đáp ứng nhu cầu sử dụng thông tin thống kê ngày càng tăng của các tổ chức, cá nhân trong nước và quốc tế. Bài viết này đưa ra sự hình thành, phát triển, tầm quan trọng và định hướng tương lai của ngành Thống kê cùng với đó là sự ghi nhận và tôn vinh của Nhà nước đối với Thống kê Việt Nam.

Ngày 31/3/2021, Thủ tướng Chính phủ Nguyễn Xuân Phúc đã ký Quyết định số 510/QĐ-TTg lấy ngày 06 tháng 5 hằng năm là "Ngày Thống kê Việt Nam" để ghi nhận và tôn vinh đóng góp quan trọng của Thống kê Việt Nam vào sự phát triển đất nước. Đây là sự kiện đặc biệt đối với ngành Thống kê, thống kê bộ, ban, ngành, địa phương, người làm công tác thống kê trong cả nước và tất cả người dân tham gia cung cấp thông tin thống kê cho nhà nước.

Ngày 06 tháng 5, Ngày Thống kê Việt Nam là một ngày đáng ghi nhớ, có tính kế thừa, liên tục của Ngành, đánh dấu quá trình hình thành và phát triển được Nhà nước công nhận, được tạo nên từ công sức đóng góp, sự cố gắng, hy sinh của nhiều thế hệ cán bộ, công chức, viên chức, người lao động của Ngành và của cả những người dân cung cấp thông tin cho thống kê nhà nước; là niềm tự hào, là động lực thúc đẩy tinh thần phấn đấu vươn lên, gắn kết các thế hệ cán bộ, công chức, viên chức và người lao động với sự nghiệp phát triển của Ngành, là nhân tố tăng cường đoàn kết và nâng cao tinh thần trách nhiệm của mỗi

thành viên trong tập thể. Đồng thời tăng cường nhận thức và đồng hành, gắn kết giữa người cung cấp thông tin, người sản xuất thông tin và người sử dụng thông tin thống kê nhằm sản xuất thông tin thống kê nhanh nhất, chính xác nhất đáp ứng kịp thời tất cả nhu cầu sử dụng thông tin thống kê.

Bên cạnh đó, ngành Thống kê còn là một ngành đặc thù về chuyên môn, là một ngành có tính lịch sử, tính quốc tế và khoa học, cụ thể:

Ngành Thống kê mang tính lịch sử, sản phẩm của Ngành là các các con số, dữ liệu về toàn bộ tình hình kinh tế, xã hội trong từng giai đoạn, nó đi theo lịch sử hình thành và phát triển của mỗi một quốc gia, một dân tộc mà không phụ thuộc vào thể chế chính trị. Chúng ta thường biết đến những số liệu về diện tích của đất nước, số dân của Việt Nam từ hàng trăm năm được ghi chép trong những cuốn sách lịch sử: Cuốn Dư địa chí và ngày nay là các cuốn Niên giám Thống kê. Các dãy số dữ liệu về kinh tế xã hội của những năm trước đó là cơ sở để nghiên cứu, phân tích và dự báo trong tương lai. Bất kể

một mô hình phân tích và dự báo nào đều không thể thiếu dữ liệu trong quá khứ.

Ngành Thống kê là một ngành có tính hội nhập cao, sự gắn kết và hội nhập trong thống kê giữa các nước được thể hiện qua các chỉ tiêu thống kê, các chỉ tiêu có phương pháp luận được thống nhất trên toàn thế giới. Trên thực tế, để so sánh sự phát triển giữa các quốc gia thì ta phải so sánh cùng một chỉ tiêu; hoặc để phản ánh sự phát triển về kinh tế, xã hội của một khu vực hay của cả thế giới thì ta phải tính toán dựa trên các chỉ tiêu của các quốc gia thành viên. Chính vì vậy, ngành Thống kê là một ngành đặc biệt mang tính khoa học, tính toàn cầu, tính quốc tế và chuẩn mực.

Ngành Thống kê là một ngành khoa học, nghiên cứu các vấn đề liên quan đến dữ liệu như thu thập, phân tích, giải thích, biểu diễn, và tổ chức dữ liệu. Thống kê được ứng dụng vào hầu hết các lĩnh vực khoa học khác nhau từ khoa học đến kinh tế, xã hội, sinh học, y học, thời tiết hay nông nghiệp... Thống kê hiện hữu ngay trong đời sống bình thường của người dân từ những quan sát hiện tượng thiên nhiên và môi trường xung quanh lặp đi lặp lại, được thống kê và đi đến kết luận dựa trên quy luật số lớn về hiện tượng quan sát như: "Chuồn chuồn bay thấp thì mưa, bay cao thì nắng, bay vừa thì râm" hay "Được mùa nhãn thì nước to". Thống kê cũng hiện hữu ngay trong những những hộ kinh doanh, buôn bán nhỏ lẻ, từ thành thị đến nông thôn, họ cũng tự thống kê hay ghi nhớ doanh thu cao, doanh thu thấp theo mùa, theo ngày để xác định lượng hàng hóa mua vào, bán ra của các chu kỳ sau cho phù hợp với nhu cầu được ước lượng dựa trên thống kê trước đó nhằm tránh tình trạng dư thừa, gây lỗ vốn... Quan sát thống kê cho ta biết tính quy luật của nhiều hiện tượng thiên nhiên, bên cạnh đó những

dữ liệu được ghi chép, tính toán theo phương pháp thống kê có thể cho ta thấy rõ xu thế về kinh tế, xã hội trong tương lai. Thống kê trong tâm lý học như thống kê các hoàn cảnh, đặc điểm về tội phạm để nghiên cứu về hành vi tội phạm, phá án từ những suy đoán dựa trên đặc điểm, hành vi của tội phạm tuân theo quy luật số lớn. Thống kê trong y tế để nắm được tình hình dịch bệnh theo mùa, theo độ tuổi, tỷ lệ khỏi bệnh theo từng phác đồ điều trị... Thống kê trong nông nghiệp giúp ta tránh những thiệt hại khi nắm được các quy luật về thiên nhiên, về bệnh tật, về cung cầu các sản phẩm từ nông nghiệp để xây dựng kế hoạch sản xuất tránh dư thừa, gây thiệt hại cho nông dân. Thống kê trong dự báo thời tiết để nắm được các quy luật về tình hình mưa bão, hạn hán theo chu kỳ, theo những dấu hiệu được báo trước từ thiên nhiên, được đúc kết từ nhiều năm trước đó... Đặc biệt nghiên cứu thống kê hiện đại giúp ta nắm được thị hiếu, nhu cầu không chỉ trong nước mà còn nắm được thị hiếu, nhu cầu tiêu dùng của các nước trên thế giới giúp ta đẩy mạnh sản xuất, tăng tính cạnh tranh; hoặc khi kết hợp với Toán học và Công nghệ thông tin, Thống kê cho phép khám phá tất cả các khía cạnh của dữ liệu thông thường đến dữ liệu hành chính và dữ liệu lớn, hướng đến giải quyết một số bài toán then chốt trong cách mạng công nghiệp 4.0.

Tầm quan trọng của dữ liệu đã được tổ chức Thống kê thế giới đưa ra câu khẩu hiệu như "Dữ liệu tốt hơn, cuộc sống tốt hơn", "Không để ai bị bỏ lại phía sau", "Hãy kết nối thế giới bằng dữ liệu đáng tin cậy". Điều này càng khẳng định số liệu thống kê ngày càng quan trọng và người làm công tác thống kê ngày càng cần được tôn vinh. Số liệu thống kê chính xác giúp lãnh đạo Đảng, nhà nước định hướng, ban hành các chính sách phù

hợp nhằm điều hành kinh tế, xã hội được tốt hơn, thúc đẩy kinh tế - xã hội phát triển.

Từ khi thành lập đến nay, ngành Thống kê Việt Nam đã có nhiều đóng góp quan trọng cho hai cuộc kháng chiến giải phóng dân tộc, bảo vệ và xây dựng đất nước. Vị trí, vai trò của ngành Thống kê trong việc cung cấp thông tin thống kê đánh giá, phản ánh về tình hình kinh tế, xã hội, đời sống nhân dân phục vụ sự chỉ đạo, điều hành, lãnh đạo các cấp luôn được Đảng, Nhà nước đánh giá cao. Nhất là trong bối cảnh tình hình kinh tế, xã hội của thế giới và trong nước biến đổi nhanh, phá vỡ tất cả những quy luật thông thường trước đó, tuy nhiên ngành Thống kê liên tục đổi mới để chủ động, thích ứng trong mọi hoàn cảnh, thu thập dữ liệu nhanh hơn, chính xác hơn phục vụ tốt hơn yêu cầu của Đảng và Nhà nước.

Ngành Thống kê Việt Nam đã có một quá trình hình thành và phát triển lâu dài, nhiều thế hệ cán bộ, công chức, viên chức và người lao động đã nối tiếp cống hiến cho sự phát triển của Ngành, góp phần vào sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Truyền thống của ngành Thống kê rất vẻ vang và rất tự hào. Quá trình hành thành và phát triển càng khẳng định vị trí vai trò của Thống kê Việt Nam và đóng góp quan trọng vào sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Quyết định 510/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ công nhận ngày 06 tháng 5 hằng năm là "Ngày Thống kê Việt Nam" cho thấy:

Ý nghĩa lịch sử của Thống kê Việt Nam: thắng lợi vĩ đại của cuộc Cách mạng Tháng 8 năm 1945 đã khai sinh ra nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, mở ra kỷ nguyên độc lập, tự do, dân chủ và văn minh. Ngày 06 tháng 5 năm 1946, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã ban hành Sắc lệnh số 61/SL thành lập Nha Thống kê

Việt Nam nằm trong Bộ Quốc dân Kinh tế đánh dấu sự kiện lịch sử ngày thành lập cơ quan thống kê đầu tiên trong bộ máy nhà nước của nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa. Sự kiện thành lập tổ chức thống kê đầu tiên của Việt Nam gắn liền với sự thắng lợi của cuộc cách mạng giải phóng dân tộc, mở đầu cho chặng đường xây dựng và phát triển ngành Thống kê dưới chế độ xã hội chủ nghĩa. Nha Thống kê thuộc Bộ Quốc dân Kinh tế cho thấy đây là tổ chức thống kê đầu tiên thuộc bộ, là tiền thân cho các tổ chức thống kê của các bộ được thành lập sau này.

Ngày 06 tháng 5 năm 1946 sắc lệnh số 61/SL thành lập Nha Thống kê Việt Nam được Chủ tịch Hồ Chí Minh ký, ban hành. Đây là vinh dự, tự hào của Ngành vì Người khai sinh ra nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa cũng chính là Người khai sinh ra ngành Thống kê Việt Nam.

Quá trình 75 năm Thống kê Việt Nam luôn khẳng định được sứ mệnh, vai trò quan trọng trong việc cung cấp thông tin thống kê kinh tế - xã hội phục vụ sự lãnh đạo, chỉ đạo, điều hành của Đảng, Nhà nước, các cấp, các ngành; đồng thời đáp ứng nhu cầu sử dụng thông tin thống kê ngày càng tăng của các tổ chức, cá nhân trong nước và quốc tế. Đảng và Nhà nước đã ghi nhận và đánh giá cao công sức, thành quả đóng góp của ngành Thống kê Việt Nam trong suốt chiều dài lịch sử hình thành và phát triển với nhiều danh hiệu, phần thưởng cao quý¹. Công tác thống kê

¹ Năm 1996, ngành Thống kê đã vinh dự được đón nhận Huân chương Độc lập Hạng Nhất tại lễ kỷ niệm 50 năm ngày thành lập; Năm 2006, ngành Thống kê đã đón nhận Huân chương Hồ Chí Minh nhân dịp lễ kỷ niệm 60 năm ngày thành lập; năm 2011, tại lễ kỷ niệm 65 năm ngày thành lập Ngành Thống kê đã đón nhận Huân chương Độc lập Hạng Nhất (lần 2) và năm 2016, tại lễ kỷ niệm 70 năm

➤➤➤ NGHIÊN CỨU • TRAO ĐỔI

luôn khẳng định là một ngành khoa học, chuyên môn, chuyên sâu để phản ánh tất cả các hoạt động trong bức tranh tổng thể về kinh tế - xã hội của đất nước. Do đó, hoạt động thống kê liên quan đến hầu hết các ngành, lĩnh vực như: kinh tế, xã hội, sinh học, y học, khí tượng thủy văn, vv....

Thống kê Việt Nam chủ động, thích ứng và hội nhập: Công tác thống kê trên thế giới ngày càng khẳng định vai trò, vị thế và đóng góp quan trọng vào sự phát triển của quốc gia trên thế giới. Chính vì vậy, Liên hợp quốc chọn ngày 20 tháng 10 là "Ngày Thống kê thế giới" để tôn vinh vai trò và đóng góp của công tác thống kê đối với sự phát triển kinh tế - xã hội của toàn cầu. Nhiều nước cũng đã lựa chọn một ngày cụ thể là "Ngày Thống kê quốc gia" để khẳng định vai trò, vị thế và ghi nhận đóng góp của hoạt động thống kê đối với sự phát triển của quốc gia. Cụ thể, ngày Thống kê quốc gia của Ấn Độ là 29 tháng 6 hằng năm, In-đô-nê-xi-a là ngày 26 tháng 9 hằng năm, Phi-lip-pin chọn tháng 10 hằng năm là Tháng Thống kê Quốc gia, Liên minh Châu Âu là ngày 20 tháng 10 hằng năm và các nước Châu Phi là 18 tháng 11 hằng năm.

Theo quyết định được ban hành, Ngày Thống kê Việt Nam được tổ chức kỷ niệm vào ngày 6/5 hằng năm trong toàn quốc nhằm giáo dục truyền thống, khơi dậy lòng yêu ngành, yêu nghề; đồng thời khích lệ, động viên phong trào thi đua lao động, công tác, nâng cao ý thức tổ chức kỷ luật, tuân thủ luật pháp, khơi dậy và phát huy niềm vinh dự, tự hào, trách nhiệm trong thi hành nhiệm vụ, công vụ của

công chức, viên chức, người lao động, người làm công tác thống kê trong cả nước.

Tuy nhiên để tiếp tục phát huy truyền thống vẻ vang của Ngành và xứng đáng với sự quan tâm của Đảng, Nhà nước, ngành Thống kê luôn phải đổi mới để hoàn thành tốt hơn nhiệm vụ được giao. Nhất là trong điều kiện kinh tế, xã hội trong nước và trên thế giới liên tục thay đổi, diễn biến nhanh, phức tạp, khó lường, yêu cầu các quyết sách đưa ra cần kịp thời hơn và phải dựa trên bằng chứng về số liệu thống kê chính xác. Những thách thức mới đòi hỏi ngành Thống kê phải chủ động đổi mới để thích ứng, tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin, các công nghệ thông minh nhằm rút ngắn quy trình điều tra, tổng hợp, phân tích và dự báo; tăng cường kết nối các cơ sở dữ liệu và chuyển mạnh từ điều tra thống kê sang khai thác từ dữ liệu hành chính, dữ liệu lớn nhằm cung cấp thông tin thống kê một cách nhanh nhất, chính xác với chi phí ít nhất.

Để tiếp tục thực hiện sứ mệnh của Ngành và viết tiếp những thành công trong 75 năm qua, Tổng cục Thống kê xác định nhiệm vụ trong thời gian tới thông qua dự thảo "Chiến lược phát triển Thống kê Việt Nam giai đoạn 2021-2030, tầm nhìn đến năm 2045" đang trình Chính phủ xem xét phê duyệt. Theo đó, có 9 nhiệm vụ và giải pháp Tổng cục Thống kê đề ra để thực hiện trong thời gian tới đó là: tiếp tục hoàn thiện thể chế, đổi mới mô hình tổ chức, phát triển nhân lực có trình độ cao; hoàn thiện các hệ thống chỉ tiêu thống kê quốc gia, bộ, ngành, tỉnh, huyện, xã và các bộ chỉ tiêu thống kê khác để kịp thời phản ánh tình hình kinh tế - xã hội phục vụ chỉ đạo, điều hành của Đảng và Nhà nước.

thành lập, ngành Thống kê tiếp tục được đón nhận Huân chương Lao động Hạng Ba (lần 2).

Bên cạnh đó, Tổng cục Thống kê sẽ tăng cường chất lượng thông tin thống kê theo hướng xây dựng, hoàn thiện, ban hành và áp dụng các tiêu chuẩn, quy trình sản xuất thông tin thống kê tiên tiến trên thế giới; tăng cường hiện đại hóa hoạt động thu thập, tổng hợp, xử lý, quản trị dữ liệu và phát triển cơ sở dữ liệu thống kê nhà nước giữ vai trò chủ đạo trong cơ sở dữ liệu quốc gia; đổi mới hoạt động xác định nhu cầu, phân tích, dự báo, biên soạn và phổ biến thông tin thống kê dựa trên nền tảng số; đẩy nhanh việc tư liệu hóa và chuyển đổi số trong các hoạt động thống kê; tăng cường nghiên cứu, ứng dụng trí tuệ nhân tạo, khoa học dữ liệu, dữ liệu lớn, điện toán đám mây, Internet vạn vật, chuỗi khối... trong công tác thống kê.

Cùng với đó, Tổng cục Thống kê sẽ mở rộng, nâng cao chất lượng và hiệu quả hoạt động hợp tác quốc tế, thống kê nước ngoài trong thống kê; đẩy mạnh hoạt động nghiên cứu khoa học, đổi mới sáng tạo; tăng cường kiểm tra, giám sát, thanh tra chuyên ngành thống kê và cơ sở vật chất và huy động các nguồn lực tài chính phục vụ công tác thống kê.

Một số mục tiêu cụ thể sẽ được ngành thống kê thực hiện; đó là: đổi mới mạnh mẽ, đồng bộ phương pháp và cách thức thu thập thông tin thống kê. Cụ thể, tập trung khai thác, sử dụng dữ liệu hành chính; phấn đấu vào năm 2025 đạt 50%, vào năm 2030 đạt 70% số chỉ tiêu thống kê thuộc các hệ thống chỉ tiêu thống kê được biên soạn từ nguồn dữ liệu hành chính.

Bên cạnh đó, đẩy mạnh việc biên soạn, công bố và cung cấp các chỉ tiêu thống kê:

đạt 85% các chỉ tiêu thuộc các hệ thống chỉ tiêu thống kê được biên soạn và công bố theo tiêu chuẩn thống kê Việt Nam vào năm 2025; đạt 95% vào năm 2030; bảo đảm cung cấp sản phẩm thống kê kịp thời và tăng cường cung cấp dữ liệu thống kê vi mô... Đồng thời, triển khai đồng bộ tư liệu hóa và chuyển đổi số các hoạt động thống kê, phấn đấu đến năm 2025 đạt 50%, đến năm 2030 đạt 80 % các hoạt động thống kê được chuyển đổi số.

Với những giải pháp đề xuất trong Chiến lược, Thống kê Việt Nam sẽ phát triển theo hướng đổi mới sáng tạo, phát triển nhanh và vững chắc với hệ thống tổ chức phù hợp; nguồn nhân lực chất lượng cao và chuyên nghiệp; công nghệ hiện đại; sản xuất, cung cấp và phổ biến thông tin thống kê theo chuẩn mực và thông lệ quốc tế; hình thành hệ thống thông tin thống kê quốc gia tập trung, thống nhất, thông suốt, chất lượng và hiệu quả; đáp ứng tốt hơn nhu cầu thông tin thống kê ngày càng tăng. Phấn đấu đến năm 2030, Thống kê Việt Nam đạt trình độ tiên tiến trong khu vực ASEAN và đến năm 2045 trở thành hệ thống thống kê hiện đại trên thế giới.

Tài liệu tham khảo:

1. Tổng cục Thống kê (2006), *Lịch sử ngành Thống kê Việt Nam*, Nxb Thống kê, Hà Nội;
2. Thủ tướng Chính phủ (2021), *Quyết định số 510/QĐ-TTg về Ngày Thống kê Việt Nam*, ngày 31 tháng 3 năm 2021;
3. Tổng cục Thống kê (2021), *Dự Thảo Chiến lược phát triển Thống kê Việt Nam giai đoạn 2021-2030 và tầm nhìn 2045*.